

К.е.н. Яковенко Р. В., Дудченко О. В.

Кіровоградський національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Утвердження інноваційної моделі економічного зростання та інтеграція України в європейське співтовариство потребують суттєвого піднесення ролі та значення національного інтелектуального капіталу, активізації процесів входження держави у міжнародні структури, які регулюють відносини інтелектуальної власності (ІВ), здобуття членства у Світовій організації торгівлі, забезпечення участі в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS).

Ключову роль ІВ також визначає той факт, що загальносвітовою є тенденція зростання темпів росту торгівлі товарами, які містять ІВ, порівняно з темпами росту торгівлі іншими видами власності. Більше того, розвиток інтелектуальної власності як бази для виробництва та ефективного обміну технологіями з іншими державами дає можливість сформувати інвестиційно привабливе середовище в країні, стимулювати закордонну торгівлю.

Доводиться констатувати, що світовий ринок високотехнологічних товарів і послуг є вже сформованим, в той час як Україні доводиться не тільки відвойовувати в ньому свою нішу, але й постійно боротися за свою присутність. Це проявляється у практичній відсутності механізмів просування вітчизняних об'єктів ІВ на ринки іноземних держав, що здійснює негативний вплив на експорт продукції національних товаровиробників.

На сьогодні існує низька конкурентоспроможність української економіки, наростаюче наукове і технологічне відставання України від розвинутих країн, незначний рівень комерціалізації об'єктів ІВ, що розробляються. Так, з однієї тисячі зареєстрованих патентів до стадії виробництва в Україні доходить 6 у

порівнянні з аналогічним показником у 30% для розвинених європейських країн. Спостерігається розрив між наукою і промисловістю, тобто тими, хто формує відповідно пропозицію і попит на об'єкти ІВ. Між українськими вищими навчальними закладами та бізнесом слабо розвинуті зв'язки співробітництва. А між тим, вищі навчальні заклади є головним осередком створення об'єктів промислової власності, що порівняно з підприємствами мають у цій сфері певні переваги з огляду на інтелектуальний капітал і фінансування – наприклад, у пільговій оплаті патентних послуг (10% від загальної вартості), державній фінансовій підтримці. Тому необхідно приділити увагу налагодженню таких зв'язків через висвітлення інформації щодо об'єктів промислової власності, створених вищими навчальними закладами в інформаційних ресурсах, спрямування діяльності науковців на співробітництво з інноваційними підприємствами, що цього потребують. Необхідно створити такі умови, які б стимулювали керівників підприємств залучати інтелектуальний капітал, як вирішальний фактор економічного зростання підприємства.

Також спостерігається тенденція до зниження інноваційної активності українських підприємств. Розвиток інноваційної діяльності в різних регіонах України є вкрай нерівномірним, що значною мірою пов'язано з рівнем розвитку інноваційної інфраструктури. Неефективна система фінансування, невизначеність пріоритетів в інноваційному розвитку призводить до дисбалансу інноваційного розвитку підприємств у різних секторах економіки, що породжує неефективне використання ресурсів, в тому числі й промислової власності. В той же час у недостатній кількості функціонують консалтингові фірми, в регіонах України практично відсутні венчурні фонди, а створення центрів трансферу технологій знаходиться лише на початковій стадії.

Для ефективного функціонування ринку інтелектуальної власності обов'язкова присутність всіх необхідних інститутів ринку інтелектуальної власності. Проте, недостатність інформаційного забезпечення виражена у

відсутності достатньої кількості установ, де підприємства могли б отримати інформацію про технології і досягнення в сфері інтелектуальної власності, що пропонуються на ринку.

На українському ринку ІВ спостерігається гостра нестача фахівців-менеджерів з інтелектуальної власності. Непоодинокими є випадки, коли в заявці на патентування винаходу, корисної моделі, промислового зразка невірно визначається об'єкт патентування, що значно обмежує або, навіть, виключає права патентовласника, коли винахід може мати значно ширшу сферу використання, ніж заявлена. І, таким чином, втрачаються можливості щодо отримання прибутку від ліцензійних угод.

Міжнародний альянс інтелектуальної власності поставив Україну першою в списку 58 країн із низькими стандартами охорони ІВ. Зокрема, це стосується аудіовізуальної продукції, програмного забезпечення, фармацевтичних препаратів. За даними ж Українського центру економічних і політичних досліджень імені О.Разумкова, 70% населення України купує підроблену аудіо-, відеопродукцію, маркіровану загальновідомими товарними знаками. Лише п'ята частина населення її ніколи не купує.

Отже, наявність таких проблем призводить до вкрай важких наслідків – недостатньої інноваційної активності українських підприємств, низької конкурентоспроможності продукції, що виробляється, технологічного відставання. Тому для вирішення ситуації, що склалась необхідними є такі дії: необхідно гармонізувати законодавчу систему, забезпечити її реальне виконання на практиці, залучитись гарантіями держави щодо обов'язків перед інвесторами, забезпечити фактичну дію державних інвестиційних програм; знайти співвідношення на законодавчому рівні пріоритетних напрямків інноваційного розвитку української економіки з її реальним науково-технічним потенціалом; створити сприятливі умови для функціонування венчурних інвестиційних фондів; запровадити систему стимулюючих заходів щодо врахування підприємствами інтелектуальної власності

у вигляді нематеріальних активів; забезпечити високий рівень професійної підготовки кадрів у сфері інтелектуальної власності; для зниження тенденції розвитку тіньового сектору ринку інтелектуальної власності та попередження відтоку інтелектуальної власності посилити митний контроль за обігом об'єктів інтелектуальної власності та товарів, що їх містять.